

Prof. Dr. SEMAVİ EYİCE, *Son devir Bizans mimârisi, İstanbul'da Palaiologos'lar devri anıtları*, İstanbul 1980, Genişletilmiş ikinci baskı, XI + 150 sayfa. (s. 145-148 almanca özetdir). ek 136 levhada 218 resim ve kroki. Ayrıca numara almamış dört renkli resim. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınıdır. Fiyatı yazılı değil (ilgili kurumun yayın organı ve ilanlarında 800 lira gösterilmiştir).

Bizans Sanatı Tarihini yıllardan beri İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde uhdesinde bulunduran müellif¹, uzun zamandan beri mevcudu kalmayan kitabının ikinci baskısını, İstanbul yayınları üzerinde duran Turing Kurumu tarafından gerçekleştirildi. Önsözünde, yeniden yazma yerine gerekli ekleri uygun gören Eyice'nin bu kitabından sonra etraflı bir araştırma yapılmadığı için alanında tek kalmıştı. Bir sanat tarihçisi olmadığımız için, bu alanlarda verilen hükümlerden kendimizi uzak tutup, İstanbul ve dolayısıyla Türk tarihçiliğine etkisine değineceğimiz kitap, Fatih Sultan Mehmed tarafından Osmanlı yönetimine kazandırılan metropol hakkında yeterli bilgi vermektedir. Örneklerin çoğu İstanbul'da olduğu için, senelerden beri inceleme konusu olan yapılar, sonradan camiye çevrildiği için günümüze dek ayakta durmuştur. İlk devir Osmanlı mimarisine olan etkilerin de incelenmesi (s. 140-142), bu geçiş döneminin iki ayrı dünya arasındaki karşılıklı etkisini de işaret eder². Mimari özellikler kadar, kullanılan malzeme, işçilik, süsleme değişik ekin sahibi insanların kullanılmaktan, etkilenmekten uzak kalmıyacağını ortaya koyar³. Diğer taraftan Bizansın son devrinin nasıl olduğu incelemeye uzak tutulmamıştır (s. 87-99). Böylece sanat eserlerinin hangi tarih evresinde yapıldığı da (s. 80-81) sıralanmıştır. Dilimizde tam bir Bizans Tarihinin bulunmaması gerçek bir boşluk yaratmaktadır. Ölmüş bir uygarlığın canlandırılması değil, Türk tarihinin karanlık kalmış bir çok sorunun gün ışığına çıkaracağı için tarihimize bakımından önemlidir. Bu konudaki sorunları ve kaynakları yetkiyle ortaya koyan müellifin katkısı önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yapacağımız küçük bir ek, Prof. Agostino Pertusi'nin çalışmalarıdır⁴. Kitabı dolaylı yönden ilgilendiren bu çalışmalar, Bizans kaynaklarının henüz ne kadar önemli konular içerdiğini önümüze sermektedir. Kendi üzerine

¹ Müellifin Bizans Sanatı Tarihi üzerindeki araştırmalarının on yıl önceki listesi için bk. "Türkiyede Bizans Sanatı Araştırmaları ve İstanbul Üniversitesinde Bizans Sanatı", *Cumhuriyetin 50. yılına armağan*, İstanbul 1973 (İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay.) S. 375-428. Son geniş araştırması, "Tarih içinde İstanbul ve Şehrin gelişmesi", *Atatürk Konferansları VII*, Ankara 1980, S. 89-182, ek 28 resim.

² Bizansın Türk uygarlığı karşısındaki çöküşü karşıt görüşte yazılan bir kitapta bile açıkça görülmekte: Speros Vryonis Jr., *The decline of Medieval Hellenism in Asia and Process of Islamisation from the Eleventh through the Fifteenth Century*, London-Berkeley, 1971.

³ Nitekim Süleymaniye Camii yapımı sırasında da hıristiyan işçiler çalıştırılmış ve İstanbul ile devletin muhtelif yerlerinden çeşitli malzeme getirilmiştir. Ömer Barkan, *Süleymaniye Camii ve imareti inşaatı (1550-1557)*, Ankara c. 1 1972, ve c. 2 1979 türlü yerler.

⁴ Agostino Partusi, *La caduta di Costantinopoli*, Verona 1976, 2 cilt. Aynı müellif göremediğimiz iki araştırmasında, Bizansın son dönemini işlemiştir: "Cultura Bizantina a

düşen görevi yerine getiren Prof. Dr. S. Eyice'nin İstanbul tarihine önemli yayınlar katması⁵ 1955 yılında yayınladığı klavuzdan⁶ sonra geçen 25 yıl zarfında *İslam Ansiklopedisine* (cüz 53 bc) İstanbul'un Tarihi Eserlerini ve Galata'yı (s. 1214/44-1214/157) yazdıktan sonra, Galata'yı ayrı bir monografide⁷ tarih araştırmalarındaki yerine oturtmuştur. Elimizdeki kitap Bizans ötesinde Türk devri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Okuyanın karşılaştığı zorluk, alfabetik bir dizin ile kaynakçanın konmamasıdır. Boğaziçi hakkındaki kitabında⁸ da bu yöntemi kullanmayan müellifin bu güzel kitabı mütehasısların, İstanbul muhiplerinin, kitapseverlerin kitaphıngında haklı yerini alacağından ve birinci baskısı gibi kısa bir süre sonra bulunması güç kitaplar arasına gireceğini biliyoruz.

Yrd. Doç. Dr. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

Venezia" ve "L'umanesimo greco dalla fine del secolo XIV agli inizi del secolo XVI". Şu kolektif eserin içinde, *Storia della Cultura Veneta*, c. 1 ve c. 2 de. Vicenza'daki Neri Pozza yayınevini üstlendiği bir seridir.

⁵ İstanbul üzerindeki araştırmalarına çok erken bir yaşta başlayan S. Eyice için bk. E. Yücel, *İstanbul Ansiklopedisi* maddesi.

⁶ *İstanbul. Petit guide a travers les monuments byzantins et turcs*, İstanbul 1955, 138 Sayfa ek XXIX levha. X. Milletler arası Bizans tetkikleri Kongresi Tertip Komitesi Neşriyatı.

⁷ *Galata ve Kulesi*, İstanbul 1969. İngilizce kısmı da vardır.

⁸ *Bizans devrinde Boğaziçi*, İstanbul 1976, XVI-184 Sayfa. (S. 113-184 arasında 133 resim bulunmaktadır).